महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे ०४

शासन निर्णय क्र.संकीर्ण२०१९/प्र.क्र.(२४३/१९)/एस.डी.४,

दिनांक ८ ऑगस्ट,२०१९ नुसार

इयता १०वी –संस्कृत

(संपुर्ण भाषा)

सुधारित मूल्यमापन आराखडा

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय – दशमी कक्षा संस्कृत
(सम्पूर्णम्)

घटकनिहाय गुणविभागणी

घटक	एकूण गुण
सुगमसंस्कृतम्	८
गद्यम्	२०
पद्यम्	१८
लेखनकौशलम्	९
भाषाभ्यासः	१७
अपठितम्	८
एकूण	८०

उद्दिष्टनिहाय गुणविभागणी

घटक	ज्ञान	आकलन	उपयोजन	कौशल्य	एकूण गुण
सुगमसंस्कृतम्	०८	(०८)	-	-	०८
गद्यम्	-	१४	०६	-	२०
पद्यम्	०६	०८	०४		१८
लेखनकौशलम्	-	-	(०९)	०९	०९
भाषाभ्यासः	-	(१७)	१७	-	१७
अपठितम्	-	०८	-	-	०८
	१४	३०	२७	०९	८०

ज्ञान – (सुगमसंकृतम् = चित्रपदकोषः, संख्या , समय) कण्ठस्थीकरणम् |
आकलन = सुगमसंस्कृतम् , गद्य , पद्य , अन्वयः |
उपयोजन = सरलार्थलेखन , भाषाभ्यास: , माध्यमभाषेत उत्तरे
कौशल्य = निबन्ध , संवाद , चित्रवर्णन , अनुवाद (माध्यमभाषा → संस्कृत)

घटकनिहाय सविकल्प-गुणविभागणी

विभागः	गुणाङ्काः	सविकल्पम्
सुगमसंस्कृतम्	०८	१०
गद्यम्	२०	२८
पद्यम्	१८	२९
लेखनकौशलम्	०९	१२
भाषाभ्यासः	१७	२९
अपठितम्	०८	११
एकूण	८०	११९

कृतिनिहाय विभागणी

विभागाः	वस्तुनिष्ठ	लघूत्तरी	दीर्घोत्तरी	एकूण गुण
सुगमसंस्कृतम्	-	०८	--	०८
गद्यम्	०८	१०	०२	२०
पद्यम्	१२	०४	०२	१८
लेखनकौशलम्	-	-	०९	०९
भाषाभ्यासः	-	१७	-	१७
अपठितम्	०२	०६	-	०८
एकूण	२२	४५	१३	८०

प्रकाराः / कृतयः =

१. वस्तुनिष्ठ = १. पृथक्करणम् । (गद्यम् , पद्यम् , अपठितम्)
२.सरलार्थः । (गद्यम् , पद्यम्)
३. श्लोकपूर्तिः । (पद्यम्)

. लघूत्तरी = १. अवबोधनम् । (गद्यम् , पद्यम्)
२. शब्दज्ञानम् । (गद्यम्)
३. सुगमसंसकृतम् ।
४. भाषाभ्यासः । (व्याकरणम्)

३.दीर्घोत्तरी = १. माध्यमभाषया उत्तरत । (गद्यम् , पद्यम्)
२. लेखनकौशलम्

काठिण्यपातळीनिहाय गुणविभागणी

घटक	सोपे	मध्यम	कठिण	एकूण गुण
सुगमसंस्कृतम्	८		-	८
गद्यम्	१४	४	२	२०
पद्यम्	१०	६	२	१८
लेखनकौशलम्	-	५	४	९
भाषाभ्यासः	८	६	३	१७
अपठितम्	-	८	-	८
एकूण गुण	४०	२९	११	८०
	५०%	३६.२५%	१३.७५%	१००%

सोपे –

१) सुगमसंस्कृत

२) गद्य सरलार्थ –अवबोधन शब्दज्ञान

३) पद्य सरलार्थ –अवबोधन शब्दज्ञान अन्वय

४) भाषाभ्यास तालिकापूर्ती

मध्यम

१) गद्य पृथक्करण

२) पद्य –पृथक्करण श्लोकपूर्ती

३) भाषाभ्यास निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

४) लेखनकौशलम् – व्याक्यरचना – निबन्ध / संवादलेखन

५) अपठित गद्य / पद्य

कठिण –

२

१) गद्य माध्यमभाषया उत्तरं लिखत ।

२) पद्य माध्यमभाषया उत्तरं लिखत ।

३) भाषाभ्यासः निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (समास , सूचानेनुसार बदल करा.)

४) लेखनकौशलम् चित्रवर्णनम् / अनुवादः

★ ★ ★ ★

दशमी कक्षा – कृतिपत्रिकायाः प्रारूपम् |

समयः – होरात्रयम् | - --- विषयः संस्कृतम् (सम्पूर्णम्) गुणाङ्काः ८०

प्रथमः विभागः – सुगमसंस्कृतम् |(८)

१. अ)चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत | (५ तः ४) (केवलं दशमीकक्षा चित्रपदकोषतः|) १ X ४ = ४

१. २. ३. ४. ५.

आ) सङ्ख्याः अक्षरैः / अङ्कैः लिखत । (३ तः २) (पृ. क्र. ७ आधारेण) - १X २ = २

इ) समय स्तम्भमेलनं कुरुत । (पृ. क्र. ४ , ५ आधारेण) १/२ X ४ = २

द्वितीयः विभागः – गद्यम् । (२०)

२. अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (८० – १०० शब्दयुक्तः गद्यांशः दातव्यः) ७

-- आ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (८० – १०० शब्दयुक्तः गद्यांशः दातव्यः) ७

कृतयः

१. अवबोधनम्-। (४ तः ३) - - १ X ३ = ३

क) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । /

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (रिक्तस्थानद्वयं प्रष्टव्यम्) १/२ X २

ख) कः कं वदति ?

ग) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।

घ) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् / असत्यम् इति लिखत ।

च)एषः गद्यांशः कस्मात् पाठात् उद्धृतः ?

छ) अमरकोषात् शब्दं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

२. शब्दज्ञानम् । (३ तः २) २

क) २ धातुसाधित अव्यये / विभक्त्यन्त पदे चित्वा लिखत । १/२X २

ख) प्रश्ननिर्माणं कुरुत । (अधोरेखनम् आवश्यकम् ।) १ X १

ग) विशेषणं विशेष्यम् । (कृतयः मेलनं कुरुत / चयनं कुरुत / चतुर्थपदं लिखत ।) १/२ X २

घ) सन्धिः ।

(पूर्वपदं लिखत १/२ X २ , उत्तरपदं लिखत १/२X २ , विग्रहं लिखत १ X १ , चतुर्थपदं लिखत १ X १)

च) लकारं लिखत । (अधोरेखनम् आवश्यकम् ।) १ X १

३. पृथक्करणम् । १/२ X ४ = २

गद्यांशः अ क्रमेण योजयत ।

गद्यांशः आ रेखाचित्रं पूरयत । (जालरेखा / वृक्षरेखा / प्रवाहिजालम् / स्तम्भपूरणम् / शब्दपेटिका)

इ) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (२ तः १) ४

(४ – ५ वाक्यात्मकः गद्यांशः दातव्यः ।) (नाट्यस्तबकः , नदीसूक्तम्)

ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १) (केवलं स्वाध्यायाधारितम् ।) २

तृतीयः विभागः – पद्यम् । (१८)

३. अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (८ – १२ पङ्क्तयः प्रष्टव्याः ।) ४

१. पद्यांशंपठित्वानिर्दिष्टेकृतीकुरुत। (३तः२) २

क) पूर्णवाक्येनउत्तरंलिखत।

ख) पद्यांशतःविशेषणंचिनुत। (कृतयः – मेलनं कुरुत / चयनं कुरुत / चतुर्थपदं लिखत ।) १/२ X २ = १

ग) सन्धिः ।

(पूर्वपदं लिखत १/२ X २ , उत्तरपदं लिखत १/२ X २ , विग्रहं लिखत १ X १ , चतुर्थपदं लिखत १ X १)

२. रेखाचित्रं पूरयत । (जालरेखा / वृक्षरेखा / प्रवाहिजालम् / स्तम्भपूरणम् / शब्दपेटिका) २

आ) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १) (केवलं स्वाध्यायाधारितम् ।) २

इ) पद्ये शुद्धे पूर्णे च लिखत । (क , ख तः १ ; ग , घ तः १) ६

१. क) ४ पङ्क्तियुतं पद्यम् अथवा ख)४ पङ्क्तियुतं पद्यम् ४

२. ग) २ पङ्क्तियुतं पद्यम् अथवा घ) २ पङ्क्तियुतं पद्यम् २

ई) अन्वयं पूरयत । (सूक्तिसुधातः तथा युग्ममालातः एव अन्वयः प्रष्टव्यः किन्तु श्लोकः न दातव्यः ।
४ रिक्तस्थानानि भवेयुः ।) १/२ X४ = २

उ) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (३ तः २) (वाचनप्रशंसा , मानवताधर्मः ।) २ X २ = ४

चतुर्थः विभागः लेखनकौशलम् । (९)

४. अ) धातूनाम् अव्ययानां च उपयोगं कृत्वा वाक्यनिर्माणं कुरुत । (६ तः ४) ४

(३ धातवः , ३ अव्ययानि दातव्यानि ।) (विशिष्टविभक्तेः उपयोगः आवश्यकः ।)

अथवा

संस्कृतानुवादं कुरुत । (६ तः ४)

(पूर्वपरिचित चित्रपदकोषस्य शब्द धातुसङ्ग्रहस्य च आधारेण ४ – ६ शब्दात्मकानि वाक्यानि प्रष्टव्यानि ।)

आ) ५ / ७ वाक्यात्मकं निबन्धं लिखत । (३ तः १) ५

- मम प्रियः उत्सवः / कविः / खगः / नेता / प्रियं पुस्तकम् / प्रिया भाषा / भारतीयं प्रसिद्धं स्थलम् ।

अथवा

साहाय्यक शब्दानाम् आधारेण ५ / ७ वाक्यात्मकं चित्रवर्णनं कुरुत ।

पञ्चमः विभागः – भाषाभ्यासः । (१७)

५. अ) तालिकापूर्तिं कुरुत । ८

१. नामतालिका । (६ तः ४) १/२ X ४ = २

२. सर्वनामतालिका । (६ तः ४) १/२ X ४ = २

३. क्रियापदतालिका । (६ तः ४) (१ , ४ , ६ , १० गणतः तथा अस् , कृ) १/२ X ४ = २

(लट् / लङ् / लोट् / विधिलिङ् / लृट् इति लकारतः केऽपि ३ प्रष्टव्याः ।)

४. धातुसाधित विशेषण तालिका । (६ तः ४) (पृ. क्र. ७८) १/२ X ४ = २

आ) निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (४ तः ३) ९

१. योग्यं रूपं लिखित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । (५ तः ३) १ X ३ = ३

(सङ्ख्यावाचक – क्रमवाचक – आवृत्तिवाचकानाम् आधारेण ५ वाक्यानि ।)

२. समासानां तालिकापूर्तिं कुरुत । (५ तः ३) १ X ३ = ३

३. समानार्थकशब्दान् / विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत । (५ तः ३) १ X ३ = ३

४. सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (५ तः ३) १ X ३ = ३

क) वाच्यपरिवर्तनम् । (केवलं लट्लकारः तथा च क्त / क्तवतु –प्रत्ययाधारितम् ।)

ख) त्वान्त / ल्यबन्त – अव्ययं निष्कासयत ।

ग) स्म निष्कासयत ।

घ) 'त्वं' स्थाने 'भवान् / भवती' अथवा 'भवान् / भवती' स्थाने 'त्वं' योजयत ।

च) वचनं / लकारं परिवर्तयत ।

छ) णिजन्तं कुरुत / निष्कासयत ।

षष्ठः विभागः – अपठितम् । (८)

६. अ) गद्यांशं पठित्वा कृतीः कुरुत । (६ तः ४) ४

१. पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।

२. प्रातिपदिकं लिखत । (१ नाम , १ सर्वनाम) १/२ X २

३. वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् / असत्यम् इति लिखत ।

४. माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (गद्यांशतः १ वाक्यं दातव्यम् ।)

५. विभक्त्यन्तपदम् / अव्ययम् / क्रियापदं चिनुत लिखत च ।)

६. कारकपरिचयं कुरुत । (अधोरेखनम् आवश्यकम् ।)

आ) १. पद्यांशंपठित्वानिर्दिष्टेकृतीकुरुत। (अवबोधनाय आवश्यकतानुसारं १ अथवा २ पद्यांशे दातव्ये ।) ४

क) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । (२ तः १) १

ख) विशेषण विशेष्य सम्बन्धः / समानार्थकं शब्दं / विरुद्धार्थकं शब्दं लिखत । (केवलं १) १

२. पद्यांशं पठित्वा जालरेखाचित्रं पूरयत । (सन्धिविग्रहं कृत्वा पद्यांशः दातव्यः।) २

-*-*-*-

दशमी कक्षा – संस्कृतम् (संपूर्ण)

अन्तर्गत मूल्यमापनम् | (२० गुणाः)

मौखिकी परीक्षा	(१० गुणाः)	स्वाध्यायः	(१० गुणाः) ५ X २ = १०
१. श्रवणकौशलम् = ५ वाक्यें (पृ. क्र. १०१ , १०२) ५गुण **अथवा** १० शब्द (पृ.क्र. ११३,११४) ५ गुण २. भाषणकौशलम् = संवादाः | (पृ. क्र. १०६ वर दिलेले विषय) ५ गुण		<u>प्रथमसत्रम्</u> १० गुणांचा स्वाध्याय घ्यावा व तो ५ गुणांत रूपांतरीत करावा. स्वाध्याय १ = अभ्यासपत्रम् १ व २ <u>द्वितीयसत्रम्</u> --१० गुणांचा स्वाध्याय घ्यावा व तो ५ गुणांत रूपांतरीत करावा. स्वाध्याय २ = अभ्यासपत्रम् ३ व ४ सूचना -- १. शाळेने पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवर स्वाध्याय लिहिणे अपेक्षित . २. शाळेच्या एका तासिकेत हा स्वाध्याय शिक्षिकेच्या देखरेखीखाली सोडवायचा आहे. ३. ५ गुण आहेत हे लक्षात घेऊन अभ्यासपत्रातून प्रश्नांची निवड करावी. ४. स्वाध्यायाच्या उत्तपत्रिका शाळेने जतन कराव्यात.